

- *Про перспективи розвитку термоелектрики в Україні (доповідач — академік НАН України Л.І. Анатичук)*
- *Досягнення і перспективи розвитку сучасного грушевськознавства (до 150-річчя від дня народження М.С. Грушевського) (доповідач — доктор історичних наук І.Б. Гирич)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 28 вересня 2016 року

На засіданні Президії НАН України 28 вересня 2016 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали наукову доповідь директора Інституту термоелектрики НАН України та МОН України академіка НАН України **Лук'яна Івановича Анатичука** про розвиток термоелектрики в Україні (див. докладніше на с. 23).

У доповіді йшлося про важливість і актуальність робіт з розвитку термоелектрики в Україні та її значний практичний потенціал. Особливо було наголошено на вагомому внеску у вирішення фундаментальних та прикладних проблем у галузі термоелектрики фахівців Інституту термоелектрики НАН України та МОН України як вітчизняного флагмана в цій галузі.

Зокрема, науковці Інституту розвинули узагальнену теорію термоелектрики; теорію термоелектричних приладів; теорію надійності у термоелектриці; інформаційно-енергетичну теорію вимірювальної техніки; розробили основи комп'ютерного моделювання та проектування термоелектричних систем; виконали роботи у новітньому напрямі термоелектричного матеріалознавства з функціонально-градієнтними матеріалами для термоелектричних перетворювачів енергії.

Співробітники установи розробили близько 50 зразків термоелектричної продукції і отримали понад 230 патентів. Варто відзначити термоелектричні перетворювачі для військових еталонів змінного струму; кондиціонери для військової техніки; автономні джерела електрики короткочасної дії з підвищеним терміном зберігання та ударною стійкістю для точної зброї; автономні електричні джерела для заряджання мобільної військової електронної техніки. Багато розробок призначено для використання в медицині. Це, наприклад, тепломіри для діагностики хребцевих запальних процесів, створені спільно з Інститутом травматології та ортопедії; прилад для вимірювання температури крові під час операцій на серці (спільно з Національним інститутом серцево-судинної хірургії ім. М.М. Амосова); ана-

логічний прилад для проведення офтальмологічних операцій (спільно з Інститутом очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова); прилади для лікування шкірних захворювань (спільно з Чернівецьким обласним шкірним диспансером).

У рамках діяльності Міжнародної термоелектричної академії, створеної за ініціативою Інституту в 1994 р., фахівці Інституту термоелектрики залучені до виконання програм з освоєння Місяця (спільний проект з Японією) та космічних програм Євросоюзу (прилади для орієнтації супутників по зірках встановлено на 250 космічних апаратах), а також програми використання теплових промислових відходів (проект з Тайванем). Проводяться спільні роботи зі створення нових термоелектричних матеріалів та приладів (проекти з компаніями LG та Samsung), з використання відходів тепла від автомобілів (проекти з компаніями Daimler-Benz та Bosch), з розроблення кондиціонерів для атомних підводних човнів (Франція).

Науково-навчальний та виробничий термоелектричний центр «РАПІД», до складу якого входять Інститут термоелектрики НАН України та МОН України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича і ТОВ «Алтек», поєднує у собі функції наукової установи, навчального центру та виробничого об'єднання, що дає можливість як створювати новітню наукову продукцію, так і забезпечувати підготовку молодих спеціалістів у галузі термоелектрики. Успішна діяльність комплексу вже зацікавила зарубіжні термоелектричні компанії з Японії, Китаю, Казахстану.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон, заступник директора Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України академік НАН України І.В. Кривцун, голова Західного наукового центру НАН України та МОН України, директор Фізико-механічного інституту ім. Г.В. Карпенка НАН України академік НАН України З.Т. Назарчук, академік-секретар Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства НАН України, заступник директора Інституту електрозварювання ім. Є.О. Па-

Доповідь академіка НАН України Лук'яна Івановича Анатичука

тона НАН України академік НАН України Л.М. Лобанов, директор Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України член-кореспондент НАН України С.О. Довгий.

За результатами обговорення Президія НАН України відзначила, що дослідження та розробки в галузі термоелектрики є одним з найактуальніших наукових напрямів в Україні, про що переконливо свідчать наукові та практичні досягнення вітчизняних учених та їх визнання на міжнародному рівні. Провідною установою з термоелектрики в Україні є Інститут термоелектрики НАН України та МОН України. Важливим фактором, який забезпечує високий рівень досліджень і розробок Інституту, є його широка міжнародна співпраця. Крім того, сьогодні дуже актуальним є напрям з використання можливостей термоелектрики для створення новітньої військової техніки, у чому Інститут термоелектрики має великий досвід. Отже, Президія НАН України позитивно оцінила діяльність Інституту з розвитку термоелектрики в Україні.

* * *

Далі члени Президії НАН України та запрошені заслухали і обговорили наукову доповідь завідувача відділу Інституту української ар-

Доповідь доктора історичних наук Ігоря Борисовича Гирича

хеографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України доктора історичних наук **Ігоря Борисовича Гирича** про досягнення і перспективи розвитку сучасного грушевськознавства, присвячену 150-річчю від дня народження М.С. Грушевського (див. докладніше на с. 31).

У доповіді та виступах академіка НАН України Б.Є. Патона, завідувача Історико-меморіального музею Михайла Грушевського С.М. Панькової, провідного наукового співробітника Інституту історії України НАН України кандидата історичних наук О.В. Юркової, директора Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України доктора історичних наук Г.В. Папакіна, академіка-секретаря Відділення історії, філософії та права НАН України, директора Інституту історії України НАН України академіка НАН України В.А. Смолія, академіка-секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, директора Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України академіка НАН України М.Г. Жулинського відзначалося, що установи Національної академії наук України роблять вагомий внесок у розвиток сучасного грушевськознавства, формування його джерельної бази, започаткування новітніх напрямів досліджень, актуалізацію ідей видатного українця.

Зокрема, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України у співпраці з фахівцями інших академічних, архівних і музейних установ, вищих навчальних закладів, а також із зарубіжними вченими реалізує унікальний науково-видавничий проект «Повне зібрання творів М.С. Грушевського в 50 томах».

На сучасному етапі державотворення в Україні необхідна активізація участі установ та фахівців НАН України у забезпеченні подальшого розвитку грушевськознавчих студій, поширенні відомостей про видатного науковця, зокрема про його роль у державотворчих процесах, формуванні історичної пам'яті українського народу, утвердженні авторитету української Академії наук в Україні та світі.

У зв'язку з відзначенням на державному рівні 150-річного ювілею видатного вченого в НАН України заплановано низку заходів із вшанування його пам'яті. Так, 29–30 вересня у Києві відбудеться міжнародна конференція, на якій буде представлено новітні здобутки академічного грушевськознавства. Передбачено створення за участі установ Академії електронного архіву документів про життя і діяльність М.С. Грушевського.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- заслухали інформацію про нараду у Прем'єр-міністра України В.Б. Гройсмана з питання реформування наукової сфери та розвитку академічної науки;
- розглянули підсумки та затвердили результати чергової атестації молодих учених — стипендіатів Президента України та конкурсу на здобуття стипендій Президента України для молодих учених;
- порушили клопотання про представлення до нагородження відзнаками Верховної Ради України трудового колективу та працівників Інституту проблем міцності ім. Г.С. Писаренка НАН України з нагоди 50-річчя від дня заснування установи, а також про представлення до нагородження відзнаками Верховної Ради України та відзначення Почесною грамотою Кабінету Міністрів України трудового колективу і працівників Національного науково-природничого музею НАН України з нагоди 50-річчя від дня заснування музею;

- постановили припинити діяльність Головної редакційної колегії науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» при Президії Національної академії наук України.

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Затверджено:

- кандидата фізико-математичних наук **Свачій Лідію Миколаївну** на посаду ученого секретаря Головної астрономічної обсерваторії НАН України.

Погоджено кандидатуру:

- доктора фізико-математичних наук **Голуба Володимира Олеговича** на посаду завідувача відділу теорії магнітних явищ та магнітної динаміки конденсованих середовищ Інституту магнетизму НАН України та МОН України;

- доктора фізико-математичних наук **Джежері Юрія Івановича** на посаду завідувача відділу фізики мезо- та нанокристалічних магнітних структур Інституту магнетизму НАН України та МОН України;

- доктора фізико-математичних наук **Товстоліткіна Олександра Івановича** на посаду завідувача відділу фізики плівок Інституту магнетизму НАН України та МОН України;

- доктора фізико-математичних наук **Кокоріна Володимира Володимировича** на посаду головного наукового співробітника Інституту магнетизму НАН України та МОН України;

- доктора фізико-математичних наук **Крупи Миколи Миколайовича** на посаду головного наукового співробітника Інституту магнетизму НАН України та МОН України;

- доктора фізико-математичних наук **Чабаненка Віктора Васильовича** на посаду головного наукового співробітника Донецького фізико-технічного інституту ім. О.О. Галкіна НАН України;

- доктора технічних наук **Пригунової Аделі Георгіївни** на посаду завідувача відділу фізико-технологічних процесів лиття алюмінієвих сплавів Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України;

- доктора фізико-математичних наук **Поворозника Ореста Михайловича** на посаду завідувача відділу ядерних реакцій Інституту ядерних досліджень НАН України;

- доктора фізико-математичних наук **Левона Олександра Івановича** на посаду головного наукового співробітника Інституту ядерних досліджень НАН України.

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- завідувача відділу Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України члена-кореспондента НАН України **Гогаєва Казбека Олександровича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі матеріалознавства.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- заступника директора з наукової роботи Інституту електронної фізики НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Завілопуло Анатолія Миколайовича** за багатолітню плідну працю, вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фізики електронних і атомних зіткнень та підготовку висококваліфікованих наукових кадрів;

- провідного наукового співробітника Фізико-механічного інституту ім. Г.В. Карпенка НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Яворського Ігоря Миколайовича** за багатолітню плідну творчу працю, вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень в Інституті та підготовку висококваліфікованих наукових кадрів;

- директора Науково-технічного комплексу «Ядерний паливний цикл» Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» кандидата фізико-математичних наук **Красноручького Володимира Семеновича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю та значний особистий внесок у підготовку наукових кадрів у галузі атомного матеріалознавства, конструювання і технології ядерного палива.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- ученого секретаря Інституту фізики НАН України кандидата фізико-математичних наук **Манжару Віктора Степановича** за багатолітню плідну працю, вагомий здобутки у науковій і науково-організаційній діяльності та вагомий особистий внесок у розвиток Інституту;

- провідного наукового співробітника Головної астрономічної обсерваторії НАН України доктора фізико-математичних наук **Шемінову Валентину Андріївну** за багатолітню плідну творчу працю і вагомий особистий внесок у розроблення новітніх методів досліджень атмосфери Сонця та інших зірок;

- завідувача відділу Фізико-механічного інституту ім. Г.В. Карпенка НАН України доктора технічних наук **Джалу Романа Михайловича** за багатолітню

плідну працю вченого-фізика та вагомі професійні здобутки у науковій і науково-організаційній діяльності;

- ученого секретаря Сектору забезпечення досліджень і спеціальних робіт Науково-організаційного відділу Президії НАН України кандидата фізико-математичних наук **Семеренка Руслана Леонідовича** за багатолітню плідну і відповідальну працю та вагомі професійні здобутки у науково-організаційній діяльності.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- старшого наукового співробітника Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України кандидата фізико-математичних наук **Шадуру Віталія Миколайовича** за багатолітню плідну наукову працю та вагомі особисті творчі здобутки у галузі теоретичної фізики;

- виконувача обов'язків директора Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України доктора технічних наук **Верховлюка Анатолія Михайловича** за багатолітню плідну працю вченого-матеріалознавця і педагога, значні творчі здобутки та особистий внесок в організацію наукових досліджень в Інституті;

- члена Президії Центрального комітету профспілки, голову первинної профспілкової організації Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» НАН України **Сухину Григорія Васильовича** за особистий внесок у розбудову і діяльність профспілки працівників НАН України та багаторічну плідну роботу із захисту соціально-економічних прав співробітників установ, організацій і підприємств Академії;

- наукового співробітника Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» **Лукашевича Костянтина Миколайовича** за багатолітню плідну наукову працю та значні особисті здобутки в галузі біотехнології отримання альтернативних видів палива.

Подякою НАН України відзначено:

- завідувача лабораторії Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» доктора біологічних наук **Сорочинського Бориса Володимировича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі клітинної біології і біотехнології рослин;

- ректора Харківського національного медичного університету доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента НАМН України **Лісового Володимира Миколайовича** за багатолітню самовіддану працю вченого, лікаря і педагога, вагомі здобутки у професійній діяльності та особистий внесок у розвиток медичної науки і освіти;

- трудовий колектив Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка за вагомий внесок у розвиток бібліотечної справи, популяризацію сучасних досягнень науки і техніки, активну просвітницьку діяльність та з нагоди 130-річчя від дня заснування бібліотеки;

- співробітників Інституту ядерних досліджень НАН України та Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут», які були мобілізовані до лав Збройних сил України або добровільно стали на захист України, — Бабака Олександра Вікторовича, Безкоровайного Михайла Миколайовича, Бережного Анатолія Яковича, Борисенка Анатолія Петровича, Висоцького Ігоря Володимировича, Горбенка Сергія Юрійовича, Дмитренка Олексія Євгеновича, Кирилліна Ігоря Володимировича, Кургуза Ігоря Володимировича, Малішевського Миколу Олександровича, Мітяєва Іллю Сергійовича, Муратова Рената Муратовича, Рудчика Андрія Адамовича, Рябчикова Сергія Дмитровича, Сороку Дмитра Вячеславовича, Степаненка Артура Вікторовича, Сторожика Дмитра Івановича, Тихого Антона Володимировича, Тіщенко Дмитра Михайловича, Щebetуна Олександра Володимировича, Ярмольчука Володимира Анатолійовича — з нагоди Дня захисника України.

За матеріалами засідання підготувала О.О. МЕЛЕЖИК